

EENE MYSTIFICATIE UIT HET BEGIN DER VORIGE EEUW.

Palaeontologische bedriegerijen zijn ook in onzen tijd niet zoo zeldzaam, — misvattingen nog minder. Van de laatste kunnen genoeg voorbeelden worden aangehaald, al zijn die misvattingen niet zóó erg als die van SCHEUCHZER, die het skelet van een salamander aanzag voor dat van een mensch. Niemand trouwens is voor misvattingen gewaarborgd. De bedriegerijen op dit gebied bestaan dikwijls in het kunstig bijwerken en transformeeren van echte fossilen of in andere kunstjes, — ook wel daarin, dat men zekere, overigens echte fossilen doet doorgaan als afkomstig uit terreinen, waarin zij niet gevonden zijn en niet kunnen worden gevonden. Geene mij bekende bedriegerij, of, wil men liever, mystificatie in dit opzicht haalt evenwel in grofheid, maar tevens in goed succes bij die, waarvan in het begin der vorige eeuw de Würzburger hoogleeraar J. B. A. BERINGER het slachtoffer was.

BERINGER was een liefhebber van het verzamelen van fossilen en er altijd op uit, zijne collectie daarvan te vergrooten. Hetzij nu dat zijne stadgenooten die liefhebberij een hoogleeraar niet waardig achtten, hetzij men begrepen had dat hij ten aanzien van fossilen gemakkelijk te bedriegen was, — het geschiedde althans dat eenige studenten, in vereeniging met zekeren DECKART, die als gouverneur van de kinderen eens Würzburger koopmans werkzaam was, het ondernamen BERINGER een poets te spelen. Daartoe vervaardigde DECKART uit leem een aantal zoogenaamde versteeningen, die dan, na genoegzaam hard geworden te zijn, werden verstopt op de plaatsen waar BERINGER gewoon was te zoeken. De studenten, die den onergdenkenden professor op zijne wandelingen vergezelden, wisten hem dan te lokken naar de plekken, waar pseudo-fossilen waren verborgen; — en verbeeld u dan de vreugde van BERINGER, wanneer hij nu eens een versteenden kikkvorsch of hage-

dis, dan eens een visch of zelfs een vogel (geen geraamten, maar schijnbaar de gansche, onvergane en ongeschonden dieren), of een vlinder of een spin in haar net, of iets dergelijks mocht opsporen!

De goede uitslag van die fopperijen maakte de bedrivers stouter, — en weldra vond BERINGER ook versteende zonnen en manen en sterren, ja zelfs, in Hebreeuwsche letters, den naam van JEHOVAH in steenen besloten.

Nu, zou men zeggen, moesten zijne oogen opengaan. Maar zij bleven gesloten. — Zeker is het dat BERINGER een uitermate lichtgeloovig man was, zoodat de verzoeking om hem te foppen bijna onweersstaanbaar moet zijn geweest. Maar zijne lichtgeloovigheid vond toch — het zij gezegd tot *eenige* verontschuldiging, — eenigen grond in de meeningen, die BERINGER met andere, meerendeels bekware lieden dan hij, was toegedaan. De versteeningen, die men in de verschillende grondlagen vond, waren volgens die meening *niet* de overblijfselen van dieren of planten, die vroeger geleefd hadden. Zij hadden nooit geleefd; zij waren eenvoudig *lusus naturae*, spelingen der natuur. De natuur toch was en bleef altijd en overal werkzaam. Zij zocht telkens en overal weder voort te brengen, wat zij reeds vroeger en elders had voortgebracht. Maar die natuur was zelve niet met verstand en rede begaafd; zij werkte in den blinde, en zoo geschiedde het dat zij veelal hare voortbrengende kracht uitoefende op verkeerde plaatsen en onder volkomen ongeschikte omstandigheden. Zij had eenmaal dieren en planten voortgebracht; ook in het binnenste van gesteenten trachtte zij dit onophoudelijk weer te doen. Doch natuurlijk konden dáár hare pogingen geen andere uitkomst hebben dan het vormen van onvolledige schetsen, *ébauches*, — hoogstens van eene schelp, een geraamte van een dier of van een blad, maar nooit het voortbrengen van een wezenlijk dier van vleesch en bloed, of van eene werkelijke plant. En zoo behoefde men er zich ook niet zóózeer over te verwonderen, dat de natuur in den schoot der aarde ook wederom eene zon, eene maan en sterren trachtte te maken, maar dan ook niets dan ruwe afbeeldingen er van te voorschijn riep, en dat zij eindelijk den naam van Hem, zonder wien zij slechts in 't blinde en doelloos arbeide, in steen trachtte uit te drukken.

DECKART en zijne vrienden hadden in hunne lichtzinnigheid zeker niet bedacht welke gevolgen hunne mystificatie wel zoude kunnen hebben. Daar verscheen, in 1726, eene akademische dissertatie van 96 bladzijden klein folio met 21 koperen platen, op naam van een doctorandus G. L.

HUEBER, maar geschreven door BERINGER, onder den titel van *Lithographiae Wirceburgensis specimen primum*, voorzien van eene opdracht aan den vorst-bisschop van Wurzburg. — De koopman, wiens kinderen door DECKART werden onderwezen, en die de mystificatie te weten was gekomen, begreep nu dat men al te ver was gegaan en noodzaakte DECKART alles aan BERINGER te ontdekken. Men kan zich de ontsteltenis, den toorn en de ergernis van dezen verbeelden! Wat nu te doen? Er zat niets anders op dan de gansche uitgave van het proefschrift te onderdrukken door geen exemplaren meer te verkoopen, de reeds verkochte of ten geschenke gegevene terug te vragen, en de gansche zaak zooveel mogelijk te bedekken en te doen vergeten. Dit trachtte men dan ook te doen. Maar enkele exemplaren ontsnapten en men kon ze niet terug krijgen.

Die exemplaren, hoe weinige dan ook, — en ze zijn vrij zeldzaam, — moesten natuurlijk genoeg zijn om de herinnering aan de verbazende lichtgeloovigheid van BERINGER levendig te houden. Maar nog ten overvloede verzuimde men iets, te weten het vernietigen van de oplage van het boek, voor zoover men die bezat. Dientengevolge kwam die later in het bezit van een boekhandelaar te Leipzig, die nog iets dacht te kunnen verdienen door eene nieuwe titeluitgave van het boek (zonder de opdracht) verkrijgbaar te stellen. Dit geschiedde dan ook in 1767, en die uitgave is uit den aard der zaak veel minder zeldzaam dan de eerste.

Werpt men een blik op de afbeeldingen in dit boek, dan is er reden om zich te verbazen dat iemand dergelijke ruwe, lomp gevormde voorwerpen, niet veel beter vervaardigd dan een kind ze uit stopverf kneeden zou, — spinnewebben b. v. waarvan elke draad ongeveer een millimeter dik is, — voor werkelijke fossilen heeft kunnen aanzien. Men vergete echter niet wat ik boven tot gedeeltelijke verontschuldiging van BERINGER heb aangevoerd. Het was immers te begrijpen dat de zonder verstand en overleg in het binnenst der gesteenten werkende natuur niets anders voortbrengen kon, dan wat *maar zoo wat geleek* op een dier, op eene plant, of op wat zij anders trachtte voort te brengen!

Men zou nu kunnen vermoeden dat de bedoelde afbeeldingen slecht en ruw geteekend waren, en de voorwerpen zelve er veel beter zouden hebben uitgezien. Maar dat die afbeeldingen zeer goed en getrouw zijn, moet worden opgemaakt uit twee of drie van die pseudo-fossilen, die

— even als de *Homo diluvii testis*, den steen des aanstoots van SCHEUCHZER — in het museum van Teyler's Stichting te Haarlem worden bewaard. Deze zijn echter zelve in de *Lithographia Wirceburgensis* niet afgebeeld; waarschijnlijk zouden zij in een *specimen alterum* daarvan eene plaats hebben gevonden.

Alles betreffende de medegedeelde mystificatie en het boek van BERINGER staat uitvoeriger beschreven in eene brochure, getiteld: *Notice sur l'ouvrage singulier, intitulé Lithographia Wirceburgensis, et sur la mystification qui y a donné lieu, par M. P. X. LESCHIEVIN, Paris, 1808*, welke brochure afgedrukt is uit het *Magasin Encyclopédique*.

9 October 1879.

D. LUBACH.